

F9/2006 - Osmdesáté narozeniny dr. Waltera Raucha

Osmdesáté narozeniny dr. Waltera Raucha

Doktora Waltera Raucha z německého Monheimu zná mnoho našich sběratelů jako zapáleného filatelistu, publicistu a častého návštěvníka našich výstav, na nichž již mnohokrát úspěšně představil některý ze svých exponátů. Vystudovaný slavista, československý rodák a dodnes přítel naší země, skvěle mluvící česky, získal u nás za desítky let mnoho přátel. To se ukázalo i na právě skončené česko-německé výstavě Euregia Egrensis v Karlových Varech, na níž jsem u příležitosti jeho blížících se osmdesátin řadu hodin naslouchal jeho vyprávění. Česko-německé vztahy, jak se je snaží rozvíjet i Karlovarská výstava, se totiž v jeho osudech projevují přímo symbolicky. Ostatně – posudte sami.

„Narodil jsem se 25. září 1926 v Dubenci v okrese Dvůr Králové, v německém pohraničí Čech. Někdy je toto území označováno jako Sudety, já ale tohle slovo v této souvislosti nepoužívám. Výraz Sudety totiž známe teprve od začátku 20. století, v literatuře se hojněji objevuje až po vzniku ČSR, tedy hlavně po roce 1918. Do té doby se používal výraz Deutsch-Böhmen, česky bychom řekli Německé Čechy. Výraz Sudety vychází z výrazu Sudetské hory v Horním Slezsku, což je původně označení regionální, které se teprve z politických důvodů rozšířilo na území celého českého pohraničí obývaného Němci. I proto já sám se nepovažuji za žádného Sudeťáka, ale za Němce z Čech, ke všemu ještě s českými předky. Moje maminka totiž byla napůl Češka a její maminka, moje babička, byla ryzí Češka. Doma jsme mluvili oběma jazyky, ale víc německy.

Když se podíváte na mapu Čech, uvidíte, že severočeský kraj má dva velké výběžky, já jim

říkám uši. Pravý, to je Frýdlant, levý to je Varnsdorf, Rumburk a Krásná Lípa – a tohle „levé ucho“ je pro mě dodnes můj domov. Když mi totiž byly dva roky přestěhovali jsme se do Filipova, který je dneska součástí Jiříkova. Leží nad Rumburkem, těsně u státní hranice. Ve Filipově je klášter otců redemptoristů a hlavně významná papežská bazilika Panny Marie pomocnice křesťanů, na místě, kde se v roce 1866 zjevila Panna Maria jedné na smrt nemocné dívky a ona se pak uzdravila. Kolem roku 1930 to bylo jedno z nejnavštěvovanějších poutních míst ve střední Evropě. Jezdili sem hodně i Lužičtí Srbové a já si v šesti letech vydělával své první peníze tím, že jsem je provázel po vesnici a po jejích památkách.

Ve Filipově jsem také začal chodit do školy. I když to bylo v pohraničí, byla u nás i česká škola – bydleli jsme v domě, kde polovinu nájemníků tvořily rodiny členů finanční stráže, byli to většinou Češi, s jejichž dětmi jsem si hrál, ostatně už z domova jsem uměl dobře česky. Jsem narozený v září a když mi bylo šest let byla první třída v německé obecné škole tak zaplněná, že brali jen děti narozené do konce srpna. Musel bych tedy čekat další rok, což se ani mě, ani rodičům nechtělo, a tak mě dali do české školy. Vychodil jsem tam pět tříd, jeden rok jsem ještě chodil do českého gymnázia v Rumburku a teprve pak jsem přešel do německého gymnázia.

Když mi bylo dvanáct přišel Mnichov a připojení československého pohraničí k Říši. Pro mě to mimo jiné znamenalo, že za pár let budu muset narukovat do německé armády. Navíc zanedlouho vypukla válka. Začátkem roku 1943 jsem byl spolu s dalšími chlapci povolán do místního hostince v Jiříkově k odvodu. Bylo tam několik důstojníků SS a ti nám řekli, že půjdeme „dobrovolně“ k nim. Nechtělo se mi, protože jsme o SS už leccos slyšeli. Bránil jsem se tedy, ale oni nic nechtěli slyšet a že přijdou za čtrnáct dnů znovu. Jeden kluk mi tehdy řekl, že těm neuteču, jediná možnost je dát se dobrovolně k námořnictvu, jen tak se na mě SS nedostanou. Jel jsem tedy do Žitavy a dobrovolně se přihlásil jako námořní aspirant. Vzali mě a dali mi odznak, byl na něm zlatý javorový lístek, který jsem při příštím odvodu těm esesákům ukázal, oni jen mávli rukou, že tedy v pořádku a nechali mě být. Bylo to pro mě velké štěstí, protože ze sedmi kluků, kteří tehdy byli u odvodu se mnou a kteří museli k SS nastoupit, čtyři padli.

K armádě jsem ale hned nerukoval, táhlo mi teprve na sedmnáct, a tak jsem byl přidělen k pracovní službě – tahali jsme klády v lese. Přitom jsem se těžce nachladil, do toho nás v jeden den třikrát očkovali a to můj organismus nevydržel, zkolaboval jsem a od té doby mám potíže se srdcem. Narukoval jsem až koncem roku 1944 a jako námořník jsem byl přidělen na rychlý člun. Bylo to v Norsku, ale tehdy se tam skoro nebojovalo, jenom jednou jsme stříleli na Angličany. Zdravotní potíže však přetrvávaly, takže mě nakonec před koncem války propustili z armády do civilu. V roce 1945 mě sice chtěli znovu povolat, ale to už naštěstí nestihli, protože přišel konec války. Očkování, kvůli kterému jsem těžce onemocněl, mi tak možná nakonec zachránilo život. Na celou tu hroznou dobu světové války samozřejmě nerad vzpomínám.

Jako budoucí námořní aspirant jsem samozřejmě musel sehnat doklady o svém původu, zejména křestní listy předků. Při tom pátrání jsem zjistil, že můj prapra...dědeček byl kmotrem otce slavného skladatele Františka Xavera Duška. Babička z mamince strany totiž byla Češka. Narodila se v Chotěborkách vedle Dubence – vesničky o sedmi domech a kostýlku, kde jsou pohřbeni všichni moji předkové z české strany, všechno rolníci a muzikanti. Byl jsem se tam po

letech podívat. Na rodném domě babičky jsem ve výšce, v prvním patře, uviděl nějakou tabuli, tak jsem si přistavil žebřík a když jsem na něj vylezl bylo tam napsáno, že se tu v roce 1731 narodil hudební skladatel F.X. Dušek, pozdější přítel W.A. Mozarta a majitel slavné pražské Bertramky.

Moje rodná vesnice Dubenec byla tradičně rozdělena na dvě části – horní byla česká, dolní německá. Později tam byla hranice protektorátu a Říše. Česká babička si vzala za muže Němce a i když oba mluvili jen svým rodným jazykem – ona se nikdy nenaučila německy a on se nikdy nenaučil česky – prožili spolu celý život, měli šest dětí a zemřeli skoro osmdesátiletí.

Dědeček z tatínkovy strany byl Němec, vrchní faktor ve známé tiskárně pohlednic Löschau v Krásné Lípě. Tatínek tam taky začínal, ale měl potíže s očima, a tak šel dělat obchodního cestujícího s hodinkami. Moc to však nevynášelo, a protože maminka byla v domácnosti, abychom neměli hlad, museli jsme dělat různou domácí práci, třeba jsme vyráběli květy z papíru. Přesto jsme si ale často museli jít do kláštera vyprosit kus chleba.

V červnu 1945 celou naši rodinu vyhnali do Německa, i když jsme měli mezi předky také Čechy. Já se ale brzy vrátil načerno – tím, že jsem velmi dobře mluvil česky to nikdo nepoznal. V roce 1946 jsem ale nakonec z Československa raději sám odešel, protože mě vzali do Prahy do velkého sběrného tábora v Praze–Motole jako tlumočníka. Byl jsem tam ale jenom jeden den – hned jsem odtamtud utekl. Šel jsem do Saska, pak v listopadu 1949 ze sovětské zóny na západ. To už jsem studoval. Napřed jsem si dodělal maturitní kurs v Jeně a současně se vyučil tesařem. Chtěl jsem totiž být lesním inženýrem, předpokladem tehdy bylo vyučit se nějakému souvisejícímu řemeslu, a tak jsem si vybral tohle. Hodilo se to i proto, že na vysoké školy tehdy brali přednostně dělníky, a to jsem díky svému učebnímu oboru byl. Když potom rozprášili protisovětsky naladěnou univerzitu v Jeně, přešel jsem studovat do Lipska. Z Jeny tam dovolili přejít jenom dvanácti studentům, ale já byl mezi nimi, protože jsem byl jako tesař současně i odborovým funkcionářem.

Studoval jsem na právnické fakultě obor národní hospodářství a na filozofické fakultě hlavní obor komunikace a vedlejší obory slavistika a národní hospodářství. Obě studia jsem dokončil, ovšem už ne v Lipsku, ale v Münsteru ve Vestfálsku, kam jsem nakonec utekl a kde jsem v roce 1955 promoval. Závěrečná práce byla na téma Historie novinářství a národnost Lužických Srbů; v roce 1959 pak vyšla jako kniha. Z Münsteru jsem šel na jeden trimestr, tedy na několik měsíců, studovat do Anglie na Vysokou ekonomickou školu v Londýně a v roce 1953 jsem jeden semestr působil jako asistent a současně první německý poválečný student na universitě v Záhřebu.

Důvod mého odchodu ze sovětské zóny byl prozaický. Slyšel jsem, že londýnský rozhlas hledá články o odsunu, a tak jsem jim napsal zkušenosti naší rodiny. Poslali mi lístek, že článek přijímají a kam mi mají poslat honorář. Lístek mi došel, ale cenzura ho přečetla. Byl jsem zrovna u rodiny mimo Lipsko a když jsem se vrátil, varovala mě spolužačka, že mě hledali Rusové. Toho jsem se lekl a rozhodl se raději hned odejít na západ.

Po studiích jsem zpočátku pracoval jako šéfredaktor největšího marketingového časopisu v Düsseldorfu, pak jsem až do důchodu působil jako vrchní vládní ředitel v oboru statistiky – celkem 33 let.

S filatelii jsem se setkal už jako malý kluk. Můj otec totiž sbíral známky, sice nijak pokročile, ale měl ke své sbírce vztah, a tak jsem mu ji po válce, v roce 1945, tajně vynesl z Československa a schovali jsme ji v lese u hajného v Durynsku. Ke známkách mě přivedl už jako dítě, sbíral jsem je od svých deseti let. Později jsem jako student ale na známky neměl pomyšlení, potřeboval jsem si spíš sehnat něco k jídlu, a tak jsem se k nim vrátil až v roce 1952.

Poprvé jsem vystavoval v roce 1974 v Brně, za svůj poštovně historický exponát Československo a vývoj jeho hranic v letech 1918 – 1924 jsem tehdy dostal pozlacenou medaili. To se mi začalo líbit a povzbudilo mě to k tvorbě dalších sbírek a exponátů. Při palmáre se mi tehdy stala malá nehoda – když jsem si šel na pódium pro medaili, měl jsem jednu botu černou a druhou hnědou, takže se mi všichni smáli.

Mými učiteli filatelie byli v Německu Max Mahr a Československu Karel F. Pešák a Zdeněk Kvasnička. Ti všichni mi dali hodně vědomostí. Já sám jsem udržoval a stále udržuji mnoho vztahů s československými sběrateli, a to mnohdy i po desítky let. Někteří sice už bohužel odešli, například můj nedávno zesnulý přítel Josef Tekeř z Bratislavy, s dalšími se však rád setkávám při svých návštěvách v Česku a na Slovensku, nebo si s nimi alespoň dopisují. Pomáhám jim výměnou doplňovat sbírky a oni zase pomáhají mě, i když se dnes většina dobrého materiálu sežene jen v aukcích. Pomáháme si ale i výměnou informací, což je ve skutečnosti ještě důležitější.

O filatelii jsem napsal čtyři knížky – o poštovníctví na Podkarpatské Rusi, o protektorátním vládním vojsku a o slovenské armádě, které vydala ARGE. Publikoval jsem i mnoho článků ve filatelistických časopisech, z nichž řada se týkala změn pohraničí Československa v letech po jeho vzniku.

Se svou paní žiji v Monheimu, městečku mezi Kolínem a Düsseldorfem, i když v podmínkách Porúří jde spíše o městečko. Máme jedinou dceru, už dávno dospělou, s manželem jsou oba přírodovědci. A od ní mám sedmnáctiletého vnuka, který se k mé velké radosti začal zajímat o známky. Já sám už mám jen dvě poslední sbírky – Polní poštu československých vojáků za druhé světové války, na západě i na východě, za níž jsem na Karlovarské výstavě právě dostal velkou zlatou medaili, a pak mou milovanou Podkarpatskou Rus, za níž jsem dostal velkou zlatou v USA – ty mu jednou předám.

Svou další milovanou sbírku – Poštovníctví na sídelním území Lužických Srbů od roku 1620 do roku 1960 –, celkem více než 400 výstavních listů, jsem letos na jaře věnoval Muzeu Lužických Srbů v Budyšině. Jedna část jeho expozice je o poštovníctví a tam bude moje sbírka vystavena – je to takový můj pomníček. Zpracovával jsem ji dlouho a obsahuje řadu vzácných materiálů, například dopis císařovny Marie Terezie správci Lužice nebo dopis Bedřicha Saského. Krásně zastoupena je i obnova poštovního provozu po roce 1945, s řadou cenných položek.

Jak je z mého života vidět, k Česku, jako k svému rodišti a své vlasti, mám silné vztahy, které se samozřejmě promítly i do mého zaměření ve filatelii. Proto mě velmi mrzí, že u nás v Německu, ale i jinde ve světě, zájem o sbírání československých známek velmi poklesl. Dokonce natolik, že snad bude na konci roku zastaveno vydávání časopisu ARGE, pro nějž už ani nemůžeme najít nového redaktora. Jednou z hlavních příčin jsou aféry kolem padělků

československých známek a celistvostí, které se táhnou už dvacet let. Už před výstavou Praga 1988 upozorňovali zahraniční sběratelé na falza, která prodával L. Pytlíček, a od té doby se situace ještě zhoršila. Padělatelů a lidí, kteří se na prodeji falz podílejí, hodně přibýlo. K vzácnějším československým známám sběratelé v zahraničí už prostě nemají důvěru a přestávají je sbírat, což je velká škoda. Velcí sběratelé jsou velmi rozhořčeni tím, že falza byla ověřena znalci, a malí sběratelé už tomu vůbec nerozumějí a říkají, že neví, komu vlastně věřit.

Naději budí snaha o očistu, hlavně články dr. Beneše a dalších znalců, v nichž se otevřeně hovoří o padělcích i lidech, kteří se podílejí na jejich šíření. Jenom když se bude o těchto věcech otevřeně mluvit a psát je naděje, že se důvěra v československé známky a zájem o ně opět obnoví, ale bude to asi trvat dlouhou dobu.

I když oslavím už své 80. narozeniny, přesto se ani tolik neohlížím zpět, ale snažím se spíše hledět do budoucna. Ve filatelii stále bádám a publikuji a zabývám se i některými otázkami, které často v běhu všedních dnů unikají pozornosti. Už dlouho například přemýšlím o vhodnosti výrazu „poštovní historie“, kterou už po generace jaksi automaticky považujeme za historii institucionalizované pošty – většinou státní. Podle mě ale jde o obor mnohem širší – o historii komunikace jako takové. Předávání zpráv mezi lidmi a institucemi přece není omezeno jen na klasický poštovní styk. Už z historie víme, že zprávy předávali například voraři, putují řezníci, mniši přenášeli zprávy z klášterů a mezi biskupy a dalšími vysokými církevními hodnostáři, poslové zase zprávy měšťanů, důstojníků a šlechticů. Komunikace probíhala i v nepředstavitelně těžkých podmínkách koncentračních a vyhlazovacích táborů za druhé světové války a dalších případů bychom našli ještě řadu. Dnes se o nich mluví jako o poštovním provozu, ale to není přesné a dokonce ani správné. Ale i současnost a budoucnost komunikace se neomezuje jen na poštovní přepravu, jsou nové komunikační možnosti, klesá počet klasických poštovních úřadů, namísto nich nastupují soukromé agentury a podobně. Postoj ke klasické filatelii se ohromně mění a mění se i podoba samotné poštovní známky – třeba její obrázek si teď leckdy může každý dodat sám. To přináší vážné otázky například i do tematické filatelie. Budování sbírek je těžší a těžší, vzácný klasický materiál je v pevných rukách a ceny stoupají. Specializace se přitom neustále prohlubuje a nároky kladené na odborné hodnocení, například na výstavách, jsou už téměř nesplnitelné. Tím vším je třeba se zabývat, aby filatelie neustrnula v minulosti a mohla se rozvíjet i v dalším století.“

Za redakci Filatelie s jubilantem rozmlouval

František Beneš